

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 12. november 2009
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2009-730-1017
Dok.: JEE42335

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 4 vedrørende forslag til lov om ændring af straffeloven og lov om politiets virksomhed (Styrket indsats mod omfattende forstyrrelse af den offentlige orden m.v.) (L 49), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 3. november 2009. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen (SF).

Brian Mikkelsen

/

Lars Hjortnæs

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 4 vedrørende forslag til lov om ændring af straffeloven og lov om politiets virksomhed (Styrket indsats mod omfattende forstyrrelse af den offentlige orden m.v.) (L 49):

”Ministeren bedes redegøre for, hvordan regler og straffesatser er i lande vi sammenligner os med på dette område?”

Svar:

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra det svenske Justitiedepartement og det norske Justisdepartement.

Det svenske Justitiedepartement har oplyst følgende:

”I svensk rätt finns en rad olika straffbestämmelser i den svenska brottsbalken som, åtminstone teoretiskt, skulle kunna få tillämplighet i denna situation. Vidare finns bestämmelser i polislagen som skulle kunna bli aktuella. Nedan följer en kort redovisning av dessa samt därtill hörande relevant lagtext.

Haervaerk

Bestämmelserna om skadegörelse (haervaerk) återfinns i 12 kap. brottsbalken. För skadegörelse av normalgraden döms till böter eller fängelse högst ett år. För ringa brott är påföljden böter och för grovt kan dömas upp till fyra års fängelse.

I 16 kap. 1-3 §§ brottsbalken bestämmelser om upplopp, våldsamt upplopp och ohörsamhet mot ordningsmakten.

Om upplopp och våldsamt upplopp enligt 16 kap. 1 och 2 §§ kan allmänt sägas att det inte är nödvändigt att folksamlingens uppträdande innebär ett angrepp mot myndighet utan att det är tillräckligt att angreppet riktar sig mot den ordning som samhället med hjälp av sina myndigheter försöker upprätthålla och att folksamlingen därigenom sätter sig upp mot myndighet eller annars försöker framtvinga eller hindra en åtgärd. I de fall där en folksamling stör den allmänna ordningen utan sådant uppsåt kan ansvar istället komma ifråga enligt bestämmelserna om ohörsamhet mot ordningsmakten enligt 16 kap. 3 §. Vidare förutsätter ansvar för upplopp att folksamlingen fått befallning att skingra sig men inte åttlytt denna. Det ska härvid vara fråga om en myndighet med rätt att meddela allmänheten en skingringsbefallning, t.ex. polismyndigheten. I de situationer där regeringen, som bär det yttersta ansvaret för att upprätthålla ordningen i landet, är nödsakad

att använda militär personal kan sådan också ha rätt att meddela skingringsbefallning.

Straffet för upplopp är fördelat på olika straffskalor för å ena sidan anstiftare och anförare och å andra sidan annan deltagare i folksamlingen. En anstiftare och anförare kan straffas även om folksamlingen skingras efter anmodan medan deltagare i folksamlingen straffas först då de inte lyder en skingringsbefallning. Det finns också möjligheter att bestämma straffet till endast böter i de fall en person ånrat sig i sin handling och tagit avstånd från folksamlingens handlande genom att t.ex. lämna platsen. Ansvar för våldsamt upplopp var aktuellt med anledning av ett EU-toppmöte den 15-16 juni 2001 i Göteborg.

I 17 kap. 2 och 4 §§ brottsbalken finns bestämmelser om förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd.

För förgripelse mot tjänsteman enligt 17 kap. 2 § brottsbalken kan ansvar dömas ut i fall där en person på annat sätt än genom hot eller våld mot tjänsteman (enligt 17 kap. 1 § brottsbalken) bl.a. tvingar eller hindrar någon i hans myndighetsutövning genom att otillbörligen företa en gärning som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet eller hotar med sådan åtgärd. För våldsamt motstånd döms enligt 17 kap. 4 § brottsbalken den som sätter sig till motvärn eller på annat sätt med våld försöker hindra någon i hans myndighetsutövning. För ansvar krävs enligt denna bestämmelse att personen gjort någon form av fysiskt motstånd, även om det fysiska motståndet inte behöver vara av sådan art att det är fråga om våld mot en person. Exempel på sådant motstånd kan vara att en person spjärnar emot med händer och fötter, klänger sig fast vid föremål eller försöker komma loss. Även en utomstående kan straffas för våldsamt motstånd om denne försöker hindra att annan person omhändertas genom att t.ex. hålla i denna person. Straffet för förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd är böter eller fängelse i högst sex månader.

I fråga om straffmätning är det enligt svensk rätt (29 kap. i brottsbalken) inte en särskilt straffskärpande omständighet att en gärning begåtts i samband med störande av den allmänna ordningen.

Enligt polislagen (1984:387) får polisman vissa fall avvisa, avlägsna eller omhänderta någon, om denne genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna. Detsamma gäller om åtgärden behövs för att en straffbelagd gärning ska kunna avvärjas (13 §). Om en folksamling stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna får deltagarna avvisas eller av-

lägsnas från området om det är nödvändigt för att ordningen ska upprätthållas (13 c §). Det krävs då inte – till skillnad från 13 § – att var och en av deltagarna kan sägas ha bidragit till ordningsstörningen. Ytterligare bestämmelser i polislagen reglerar förfarandet vid avlägsnande och omhändertagande etc.

Utdrag ur relevanta bestämmelser i brottsbalken:

12 kap. Om skadegörelsebrott

1 § Den som förstör eller skadar egendom, fast eller lös, till men för annans rätt därtill, döms för skadegörelse till böter eller fängelse i högst ett år.

2 § Är brott som i 1 § sägs med hänsyn till skadans obetydlighet och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för åverkan dömas till böter.

3 § Om brott som i 1 § sägs är att anse som grovt, skall för grov skadegörelse dömas till fängelse i högst fyra år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om av gärningen kommit synnerlig fara för någons liv eller hälsa eller skadan drabbat sak av stor kulturell eller ekonomisk betydelse eller om skadan eljest är synnerligen kännbar.

5 § För försök eller förberedelse till grov skadegörelse och försök till skadegörelse samt för underlåtenhet att avslöja grov skadegörelse, döms till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap.

16 kap. Om brott mot allmän ordning

1 § Stör folksamling allmän ordning genom att ådagalägga uppsåt att med förenat våld sätta sig upp mot myndighet eller eljest framtinga eller hindra viss åtgärd och skingrar den sig ej på myndighets befallning, dömes för upplopp, anstiftare och anförare till fängelse i högst fyra år och annan deltagare i folksamlingens förehavande till böter eller fängelse i högst två år.

Om folksamlingen skingrar sig på myndighets befallning, dömes anstiftare och anförare för upplopp till böter eller fängelse i högst två år.

2 § Har folksamling, med uppsåt som i 1 § sägs, gått till förenat våld å person eller egendom, dömes vare sig myndighet var tillstädes eller ej, för våldsamt upplopp, anstiftare och an-

förare till fängelse i högst tio år och annan deltagare i folksamlingens förehavande till böter eller fängelse i högst fyra år.

3 § Underlåter deltagare i folksamling som stör allmän ordning att efterkomma för ordningens upprätthållande meddelad befallning eller intränger han på område som blivit för sådant ändamål fridlyst eller avspärrat, dömes, om ej upplöpp föreligger, för ohörsamhet mot ordningsmakten till böter eller fängelse i högst sex månader.

17 kap. Om brott mot allmän verksamhet m.m.

2 § Den som, annorledes än i 1 § sägs, för att tvinga eller hindra någon i hans myndighetsutövning eller för att hämnas för åtgärd däri, otillbörligen företager gärning, som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet, eller hotar därmed, dömes för förgripelse mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst fyra år.

4 § Den som, utan att fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt, genom att sätta sig till motvärn eller eljest med våld söker hindra någon i hans myndighetsutövning, dömes för våldsamt motstånd till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (1975:667).

Polislagen (1984:387)

13 § Om någon genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, får en polisman, när det är nödvändigt för att ordningen skall kunna upprätthållas, avvisa eller avlägsna honom från visst område eller utrymme. Detsamma gäller om en sådan åtgärd behövs för att en straffbelagd handling skall kunna avvärfas.

Är en åtgärd som avses i första stycket otillräcklig för att det avsedda resultatet skall uppnås, får personen tillfälligt omhändertas.

13 a § Om någon försöker tränga in på ett område eller i ett utrymme till vilket tillträde har förbjudits med stöd av denna lag eller annan författning, får en polisman avvisa eller avlägsna honom från området eller utrymmet, när det är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten skall kunna upprätthållas. Detsamma gäller den som vägrar lämna ett sådant område eller utrymme, eller som inte följer en enligt denna lag meddelad anvisning att följa en viss väg.

13 b § Har politimyndigheten med stöd av 2 kap. 22 eller 23 § ordningslagen beslutat ställa in eller upplösa en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning, får en polisman avvisa eller avlägsna deltagare och åskådare, om det behövs för att syftet med beslutet skall uppnås.

13 c § Om en folksamling, som inte är en allmän sammankomst eller offentlig tillställning enligt ordningslagen (1993:1617), genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, får deltagarna i folksamlingen avvisas eller avlägsnas från det område eller utrymme där de befinner sig, om det är nödvändigt för att ordningen ska kunna upprätthållas.

Om en åtgärd enligt första stycket är otillräcklig för att ordningen ska kunna upprätthållas får deltagarna i folksamlingen avlägsnas längre bort från området eller utrymmet än vad som får ske enligt det stycket (utvidgat avlägsnande). Ett utvidgat avlägsnande får inte verkställas på ett sådant sätt att rörelsefriheten för deltagarna inskränks längre tid än två timmar.

En åtgärd enligt första eller andra stycket får vidtas utan föregående beslut av politimyndigheten endast om det är så brådskande att politimyndighetens beslut inte kan avvaktas.”

Det norske Justisdepartementet har oplyst følgende:

”Vi har for tiden to straffelover. Loven fra 1902 er fortsatt gjeldende rett. Loven fra 2005 vil tidligst tre i kraft 2012, men kan likevel gi verdifull informasjon om rettssituasjonen og utviklingen i Norge. Nedenfor er derfor belyst de etterspurte problemstillingene både med 1902-loven og 2005-loven.

1. Hærverk

1.1. Straffeloven 1902

Hærverk rammes av straffeloven § 291 som lyder:

§ 291. For skadeverk straffes den som rettstridig ødelegger, skader, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen.

Straffen for skadeverk er bøter eller fengsel inntil 1 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Offentlig påtale finner ikke sted uten fornærmedes begjæring, medmindre almene hensyn krever påtale.

Og videre om grovt hærverk:

§ 292. Grovt skadeverk straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Ved avgjørelsen av om skadeverket er grovt skal det særlig legges vekt på om skaden er betydelig, om den skyldige vitende har voldt velferdstap eller fare for noens liv eller helse, om handlingen er rasistisk motivert, om det er voldt avbrekk i den offentlige samferdsel, om skaden er øvd på grenseskjel mot naborike eller mot offentlig minnesmerke, samlinger eller andre gjenstander som er bestemt til alminnelig nytte eller prydd eller som for almenheten eller en større krets har historisk, nasjonal eller religiøs verdi.

1.2 Straffeloven 2005

Hærverk rammes av:

§ 351. Skadeverk

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som skader, ødelegger, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen.

For skadeverk straffes også den som uberettiget endrer, gjør tilføyelser til, ødelegger, sletter eller skjuler andres data.

Og grovt skadeverk av:

§ 352. Grovt skadeverk

Grovt skadeverk straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om skadeverket er grovt skal det særlig legges vekt på

- a) skadeverkets art og objekt, for eksempel om det er rettet mot gjenstander til alminnelig nytte eller prydd, eller som har historisk, nasjonal eller religiøs verdi,
- b) om skaden er av et stort omfang,
- c) om det var motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne, og
- d) om det er begått ved flere anledninger, av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg.

Skadeverk som innebærer ødeleggelse av gjenstand som har en betydelig historisk, nasjonal eller religiøs verdi, eller som innebærer en svært omfattende ødeleggelse av eiendom, regnes som særlig grovt skadeverk. Det samme gjelder skadeverk som har til følge slik ødeleggelse, tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp eller helse, eller nærliggende fare for slike følger. Særlig grovt skadeverk straffes med fengsel inntil 15 år.

Skadeverk som nevnt i første ledd og som er forøvd ved grov uaktsomhet, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år. Grovt uaktsomt skadeverk som nevnt i annet ledd straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

1.3. Verken hærverksbestemmelsene i straffeloven 1902 eller 2005 oppgir forstyrrelse av offentlig ro og orden som en skjerpende omstendighet. Men dersom hærverket samtidig

forstyrrer offentlig ro og orden, vil forholdet i tillegg kunne rammes av forbudet mot ordensforstyrrelser, se nedenfor under punkt 3.

2. Hindre politiet i sitt arbeid

2.1 Straffeloven 1902

Hindringer i veien uten bruk av vold, vil kunne rammes av:

§ 326. Med Bøder eller med Fængsel indtil 6 Maaneder straffes den, som

1. hindrer eller søger at hindre en offentlig Tjenestemand i den lovlige Udførelse af Tjenesten eller vægrer sig ved at tilstede ham Adgang til Steder, hvor han er berettiget til saadan, eller

2. forulemper ham under hans Udførelse af Tjenesten ved Skjældsord eller anden fornærmelig Adfærd, eller som medvirker hertil. [..]

2.2 Straffeloven 2005

Hindringer uten bruk av vold vil kunne rammes av:

§ 156. Hindring av offentlig tjenestemann

Den som hindrer en offentlig tjenestemann i å utføre en tjenestehandling, for eksempel ved å nekte adgang til steder hvor han har berettiget tilgang, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. På samme måte straffes den som ved skjellsord eller annen utilbørlig atferd forulemper ham under utføringen av tjenesten.

Den som ved skjellsord eller annen utilbørlig atferd forulemper en offentlig tjenestemann under eller på grunn av utføringen av tjenesten, straffes med bot.

2.3. Også for så vidt gjelder overtredelse av disse bestemmelsene i straffeloven 1902 og 2005 om å hindre politiet, vil man i tillegg kunne dømmes for å forstyrre offentlig ro og orden som nevnt under punkt 3 nedenfor. Men forstyrrelse av offentlig ro og orden er i seg selv ingen skjerpene omstendighet.

3. Grov forstyrrelse av ro og orden på offentlig sted

3.1 Straffeloven 1902

§ 135. Med Bøder eller med Hefte eller Fængsel indtil 1 Aar straffes den som udsætter den almindelige Fred for Fare ved offentlig at forhaane eller ophidse til Had mod Statsforfatningen eller nogen offentlig Myndighed eller ved offentlig at ophidse en Del af Befolkningen mod en anden, eller som medvirker hertil.

3.2 Straffeloven 2005

Ordensforstyrrelser i sin alminnelighet rammes av:

§ 181. Ordensforstyrrelse

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som ved slagsmål, støy eller annen utilbørlig atferd forstyrrer

- a) den alminnelige fred og orden,
- b) lovlig ferdsel,
- c) omgivelsenes natтеро, eller
- d) omgivelsene på et sted hvor han uberettiget forblir tross pålegg om å fjerne seg.

På samme måte straffes den som i selvforskyldt rus forulemper eller voldrer fare for andre.

Og dersom hærverket utgjør en mer omfattende ordensforstyrrelse, kan følgende komme til anvendelse:

§ 182. Opptøyer

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som deltar i omfattende ordensforstyrrelser med forsett om å øve eller true med vold mot person eller skadeverk på eiendom, og som ikke etterkommer pålegg fra en offentlig myndighet om å fjerne seg fra et område.

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som har fremkalt eller ledet omfattende ordensforstyrrelser med forsett om å øve eller true med vold på person eller skadeverk på eiendom. Begår noen under opptøyene en straffbar handling som omfattes av forsettet, eller en straffbar handling mot en offentlig myndighet, gjelder i stedet maksimumsstraffen i dette straffebudet hvis det kan medføre en strengere straff enn bot eller fengsel inntil 3 år.”